

Participatief schetsontwerp Mariënburgplein

Gemeente Nijmegen

31 oktober 2024

Project Mariëburgplein
Document Participatief schetsontwerp
Status Definitief
Datum 31 oktober 2024
Referentie 141762/24-015.414

Opdrachtgever Gemeente Nijmegen
Projectcode 141762
Projectleider R. Schrijver MSc
Projectdirecteur A.M. Springer-Rouwette MSc

Auteur(s) C.C.S. Bruens MSc
M.M. van Asperen
Gecontroleerd door R. Schrijver MSc
Goedgekeurd door R. Schrijver MSc

Adres Witteveen+Bos
Leeuwenbrug 8
P.O. Box 233
7400 AE Deventer
The Netherlands
+31 570 69 79 11
www.witteveenbos.com

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INTRODUCTIE

1	INTRODUCTIE	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	4
1.3	Proces	4
1.4	Verhaal van de plek	5
2	TRANSFORMATIEKADER	6
2.1	Transformatiekader	6
2.2	Ruimtelijke kaders	7
3	PARTICIPATIEF SCHETSONTWERP	8
3.1	Vlekkenplan	8
3.2	Schetsontwerp	9
4	VORMGEVING	12
3.1	Verhoogd groenelement met zitgelegenheid	12
3.2	Hortus conclusus	12
3.3	Omkadering	13
3.4	Speelaanleiding	13
3.5	optioneel: pilaren	13
5	UITGANGSPUNTEN VOOR DE VOLGENDE FASE	14
	BRONNENLIJST	15

BIJLAGE - PRODUCTOMSCHRIJVING STREETLIFE, PILLARS

1

INTRODUCTIE

1.1 Aanleiding

De gemeente Nijmegen streeft ernaar de binnenstad groener, aantrekkelijker en nóg bruisender te maken. Hiertoe is het Actieplan Binnenstad 2021-2022 gemaakt. Samen met Nijmeegse bewoners, ondernemers en bezoekers zijn plannen gemaakt en concrete flitsacties gekozen om een extra impuls te geven aan de binnenstad en de leefbaarheid te vergroten.

Eén van die acties is de herinrichting van het Mariëburgplein. De wens is dit plein te vergroenen en het 'verhaal van de plek' beleefbaar te maken, zodat het plein uitnodigt tot verblijf.

1.2 Doel

Het doel is een gedragen schetsontwerp voor de openbare ruimte, waarbij de gemeente en belanghebbenden zijn meegenomen in het ontwerpproces. Het participatief schetsontwerp biedt voldoende basis voor de verdere uitwerking richting uitvoering.

1.3 Proces

Het ontwerpproces bestaat uit twee fasen. In de eerste fase is, in samenwerking met de gemeente en belanghebbenden, een schetsontwerp opgesteld dat de identiteit en ambitie voor het Mariëburgplein weerspiegelt.

In de tweede fase is dit schetsontwerp verder uitgewerkt, inclusief bijbehorende staalkaarten voor de verschillende ingrepen. Hierbij zijn belanghebbenden en omwonenden (zowel volwassenen als kinderen) gevraagd mee te denken over materialen, vormen en kleuren en type speelaanleiding. Hiervoor hebben zij drie weken de mogelijkheid gehad om te stemmen middels een online vragenformulier. De actie werd gepromoot in de bibliotheek, het LUX en de Kapel, met speciale aandacht voor kinderen om mee te denken over de speelaanleiding.

Afbeelding 1.1 Mariëburgplein

1.4 Verhaal van de plek

De identiteit van de plek is een belangrijk vertrekpunt voor het ontwerpproces. Hieronder staat een samenvatting. In de presentatieslides van werksessie 1 staat het verhaal van de plek uitgebreider beschreven.

Op deze locatie, waar de Romeinen al hun doden begroeven, werd in de loop van de vijftiende eeuw een vrouwenklooster met kapel gesticht, genaamd 'Mons Mariae' ofwel Maria-berg. Het klooster lag temidden van een uitgestrekte tuin, deels onbebouwd en deels gebruikt als kerkhof, bleekveld en boomgaard. Kerk en klooster waren verbonden door een verbindingsweg. In 1591 veroverde prins Maurits Nijmegen op de Spanjaarden, wat het einde van het kloosterleven op de Mariënburg betekende. De in beslag genomen gebouwen kregen sindsdien diverse bestemmingen, zoals kazerne, paardenstal, hospitaal, schouwburg, muziekhall en militair magazijn. Begin negentiende eeuw werden de meeste aan de kapel verbonden kloostergebouwen afgebroken en in 1824 werd het Arsenaal, een militaire opslagplaats, gebouwd. Begin twintigste eeuw leek de kapel rijp voor sloop, maar de beroemde architect Pierre Cuypers wist dit te voorkomen. Onder leiding van stadsarchitect Jan Jacob Weve werd de kapel in 1910 gerestaureerd en ingericht als gemeentemuseum. Sindsdien staat de kapel vrij. Het plein rondom de kapel kreeg een driehoekige vorm en werd in de twintigste eeuw gebruikt voor parkeren, markten en kermissen. Aan het plein vestigden zich banken en winkels, en na de oorlog stonden er tijdelijk noodwinkels.

Tussen 1998 en 2000 werd de omgeving van de Mariënburgkapel flink verbouwd, waarbij onder andere de Marikenstraat, LUX en de bibliotheek werden gebouwd. In 2010 werd de Mariënburgkapel het onderkomen van het Huis van de Nijmeegse Geschiedenis.

"De kapel die als stille getuige alle eeuwen overleefd heeft, kent de Mariënburg als geen ander: een plaats waar begraven, gebeden, geleden, gefeest, gevochten, gevreeën, gescholden en gehandeld werd."

Citaat van het Huis van de Nijmeegse geschiedenis.

Afbeelding 1.2 Historische stadskaat van uitgever Blaeu (bron: historische stadskaatn)

Afbeelding 1.3 Mariënburgkapel overleeft bombardement in WOII (bron: worcestershireregiment)

Afbeelding 1.4 parkeren rondom de Mariënburgkapel, vóór de herinrichting van 2000 (bron: regenboogroutes)

TRANSFORMATIEKADER

2.1 Transformatiekader

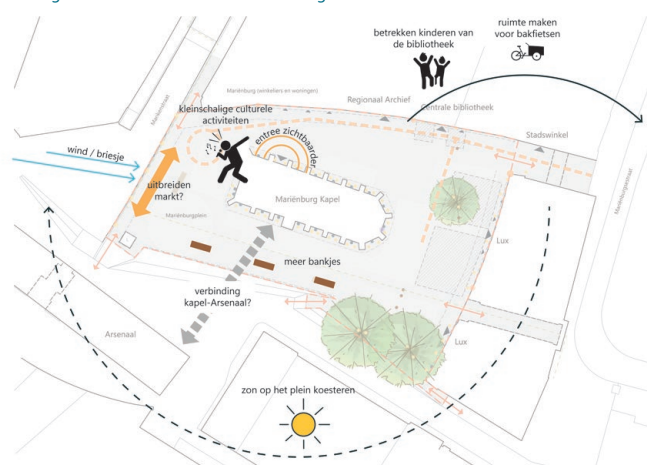
Voor het transformatiekader en ruimtelijke kaders zijn eisen, ambities en wensen opgehaald bij de gemeente Nijmegen en belanghebbenden, waaronder stakeholders en omwonenden van het Mariëburgplein. De resultaten van deze twee werkateliers staan in afbeelding 2.1 en 2.2 en geven input aan het transformatiekader.

Het transformatiekader en ruimtelijk kader, zoals te zien in afbeelding 2.4, vormen de basis voor het schetsontwerp.

Afbeelding 2.1 resultaat werkatelier met gemeente Nijmegen

Afbeelding 2.2 resultaat werkatelier met belanghebbenden

Transformatiekader - eisen

- financieel: uitvoeringsbudget EUR 100.000,-,-;
- ondergrondse belemmeringen;
- routes nooddiensten en grenzen van terrassen;
- diverse eigendommen/ eigenaren op en aan het plein;
- Rijksmonument (Mariëburgkapel);
- er mag niets aan de gevels gemonteerd worden;
- tijdelijk evenementengebruik;
- lift behouden (al dan niet functionerend);
- recent geplaatste bankjes mogen verplaatst/verwijderd worden;
- watertappunt behouden en in functie houden;
- verlichting behouden en niet aanpassen.

Transformatiekader – ambities en wensen

- rijke historie: voeg niet weer iets nieuws toe;
- beleef de architectonische parels;
- durf keuzes te maken (liever één groot gebaar);
- verbeteren vindbaarheid/herkenbaarheid van ingangen en ondernemingen;
- kleinschalige culturele activiteiten behouden;
- zon en wind worden gewaardeerd;
- eenheid en relatie met omgeving (verrommeling tegen gaan);
- toegankelijkheid (voor iedereen);
- wens om geluid te absorberen (geen klankkast);
- mooi meegenomen: fietsparkeerplekken (m.n. bakfietsen, toezicht).

Afbeelding 2.3 referentie naar een hortus conclusus: het verhaal van de plek

2.2 Ruimtelijke kaders

Afbeelding 2.4 kaart: ruimtelijke kaders

Legenda (bovengrond)

Projectgrens	Vaststaand bankje	Beperkingen:
Gevels gebouwen	Prullenbak	Toegang nooddiensten (incl. bluswatervoorziening)
Verlaagde rand rondom Mariënburgkapel	Verlichting:	Terraszones
Lift	Grondspot	Evenementzones opgebouwd uit losse elementen zoals: tent, foodtruck, opslagruimte, bannertoren, vlaggenmast, tafels en stoelen, marktcramen en aircreeen.
Entree gebouwen:	Lichtmast	
Hoofdentree	Nutskast	
Secundaire entree	Inspectieput	
Verharding	Afwatering:	
Groene wandeling	Kolk	
Bestaande boom (met boomspiegel)	Lijngoot	

PARTICIPATIEF SCHETSONTWERP

3.1 Vlekkenplan

Het vlekkenplan wordt aan de hand van drie themakaarten toegelicht, die als basis dienen voor het schetsontwerp.

Herkenbaarheid en wayfinding

Op het Mariëburgplein ligt een divers programma, zoals de bibliotheek, LUX, archief, etc., die met een plint zichtbaar wordt gemaakt. Dit leidt tot heldere programmering (o.a. terrassen vallen binnen deze plint) en levert een bijdrage aan de Nijmeegse identiteit middels een patroon dat op de vloer geprojecteerd wordt. Uitdaging om, net als een Perzisch tapijt een duidelijke rand met een leeg binnenste.

Programma

Op het plein zijn onlangs bankjes toegevoegd. Er ligt de wens om dit verder uit te breiden. Daarnaast moet er rekening worden gehouden met de terraszones en dat er voldoende ruimte blijft voor kleinschalige evenementen.

Er ligt ook een duidelijke wens voor een speelaanleiding in het zicht van de terrassen van LUX en de bibliotheek.

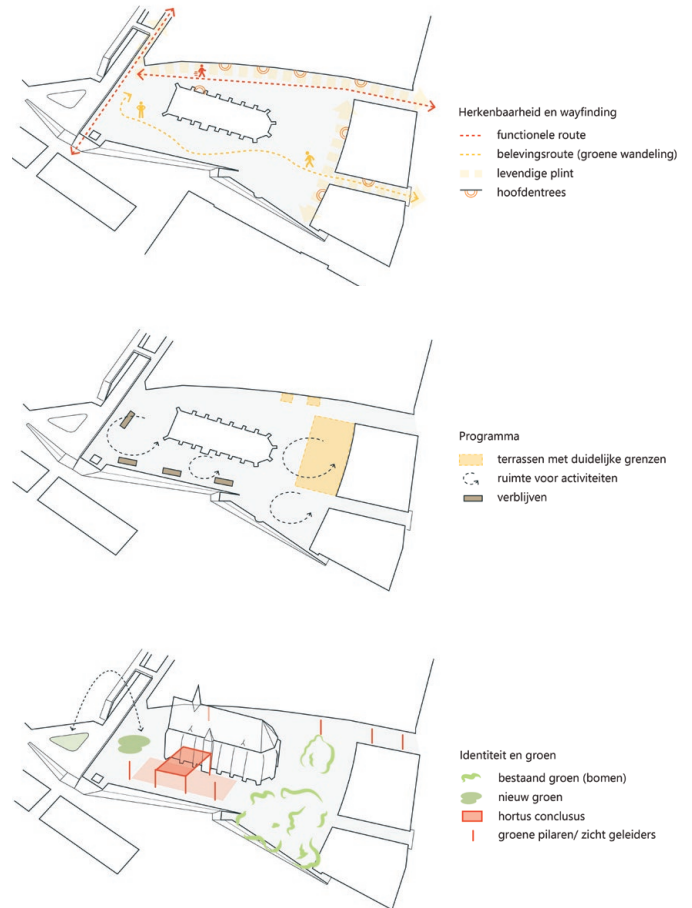
Identiteit en groen

De hortus conclusus is een op maat gemaakte constructie van circa 4 meter hoog dat multifunctioneel gebruikt kan worden. Door een patroon in het dak ontstaat op de vloer een spel van licht en schaduw, waarbij het verhaal van de plek en de historie met het Arsenaal centraal staat.

Pilaren zijn vaste, gestandaardiseerde inrichtingselementen (kolommen van 4, 5 of 6 meter hoog) waarlangs klimplanten kunnen groeien. Deze leiden het zicht naar de Marikenstraat/Koningsplein en geven het plein een duidelijke rand.

Een uniek ontworpen groenelement, bestaande uit een verhoogde bak met daarin beplanting (en wens voor een meerstammige boom of heesters), waarin een zitgelegenheid is geïntegreerd. Dit element zorgt voor de koppeling met de Marikenstraat, seizoenbeleving en schaduw om de hittestress op het plein te verminderen.

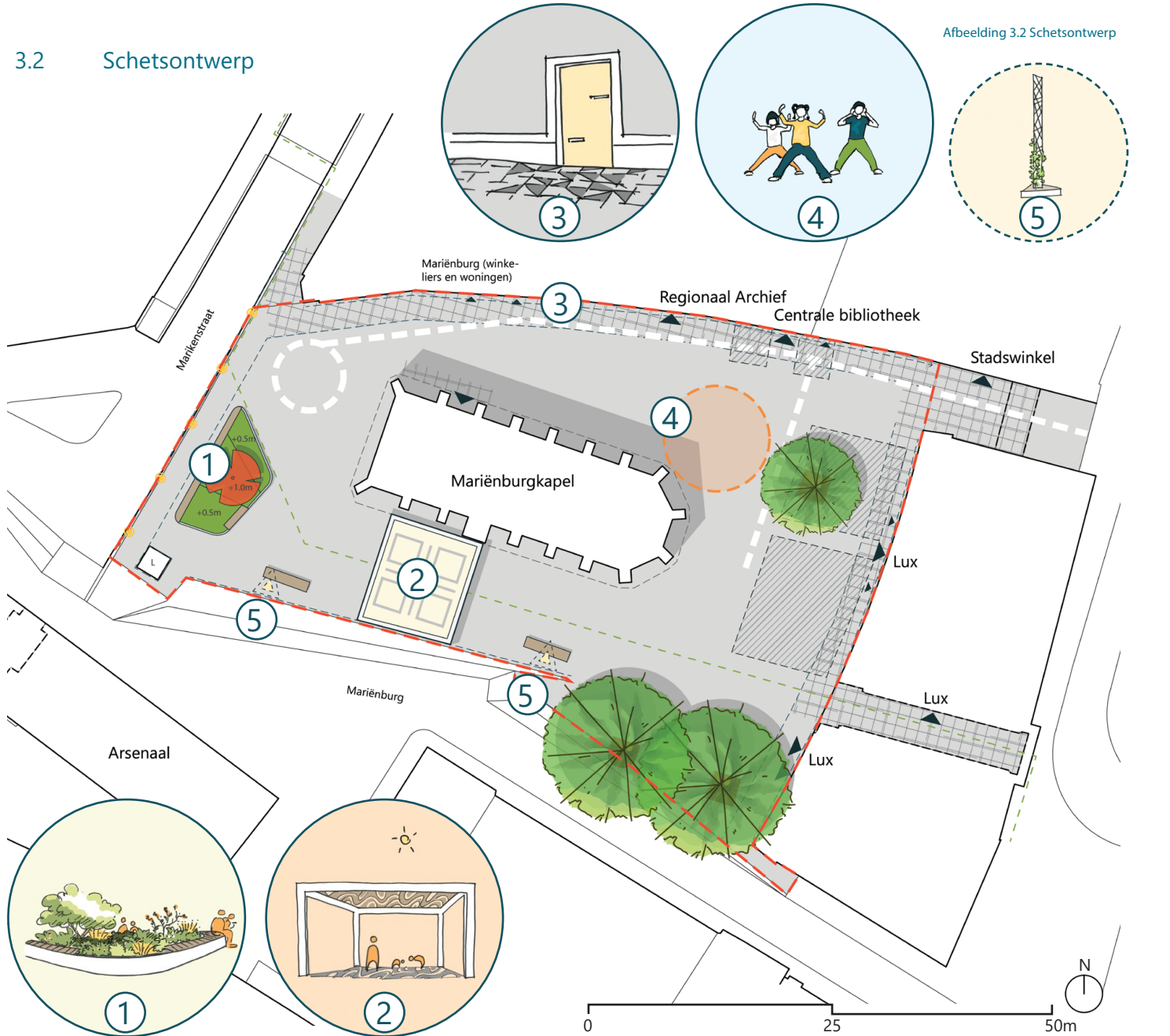
Afbeelding 3.1 Vlekkenplan

3.2 Schetsontwerp

Afbeelding 3.2 Schetsontwerp

De Mariënburgkapel staat op het plein en heeft een rijke geschiedenis met het Aarsnaal. Vroeger waren deze twee gebouwen verbonden met elkaar. Dit wordt weer beleefbaar door een grote stalen constructie, de hortus conclusus (2), waar je onderdoor kunt lopen en die schaduw geeft. Een bankje met beplanting (1) zorgt ervoor dat je lekker kunt zitten op het plein en de verschillende seizoenen beleeft, net als de twee optionele pilaren met beplanting (5). Niet alle entrees zijn momenteel duidelijk te vinden, deze worden aangezet met een patroon op de vloer (3). Een speelaanleiding op de vloer (4), vlakbij bij de terrasjes van de bibliotheek en de LUX, maakt het plein aantrekkelijk voor kinderen.

- Legenda**
- Projectgrens
  - Gevels gebouwen
  - Verlaagde rand rondom Mariënburg kapel
  - Lift
  - ▲ Entree gebouwen:
    - ▲ Hoofdentree
    - ▲ Secundaire entree
  - Verharding
  - Groene wandeling
  - Bestaande boom (met boomspegel)
  - Verlichting: Lichtmast
  - Afwatering: Lijngoot
  - Nieuwe inrichtingselementen:**
    - ▲ Verhoogd groenelement met zitgelegenheid en meerstammige boom (3e grootte)
    - Hortus conclusus
    - Omkadering
    - Bankjes (bestaand/verplaatst)
    - Speelaanleiding
    - ▲ Optioneel: pilaren (verlichting en groen)
  - Beperkingen:**
    - Toegang nooddiensten (incl. bluswatervoorziening)
    - Terraszones

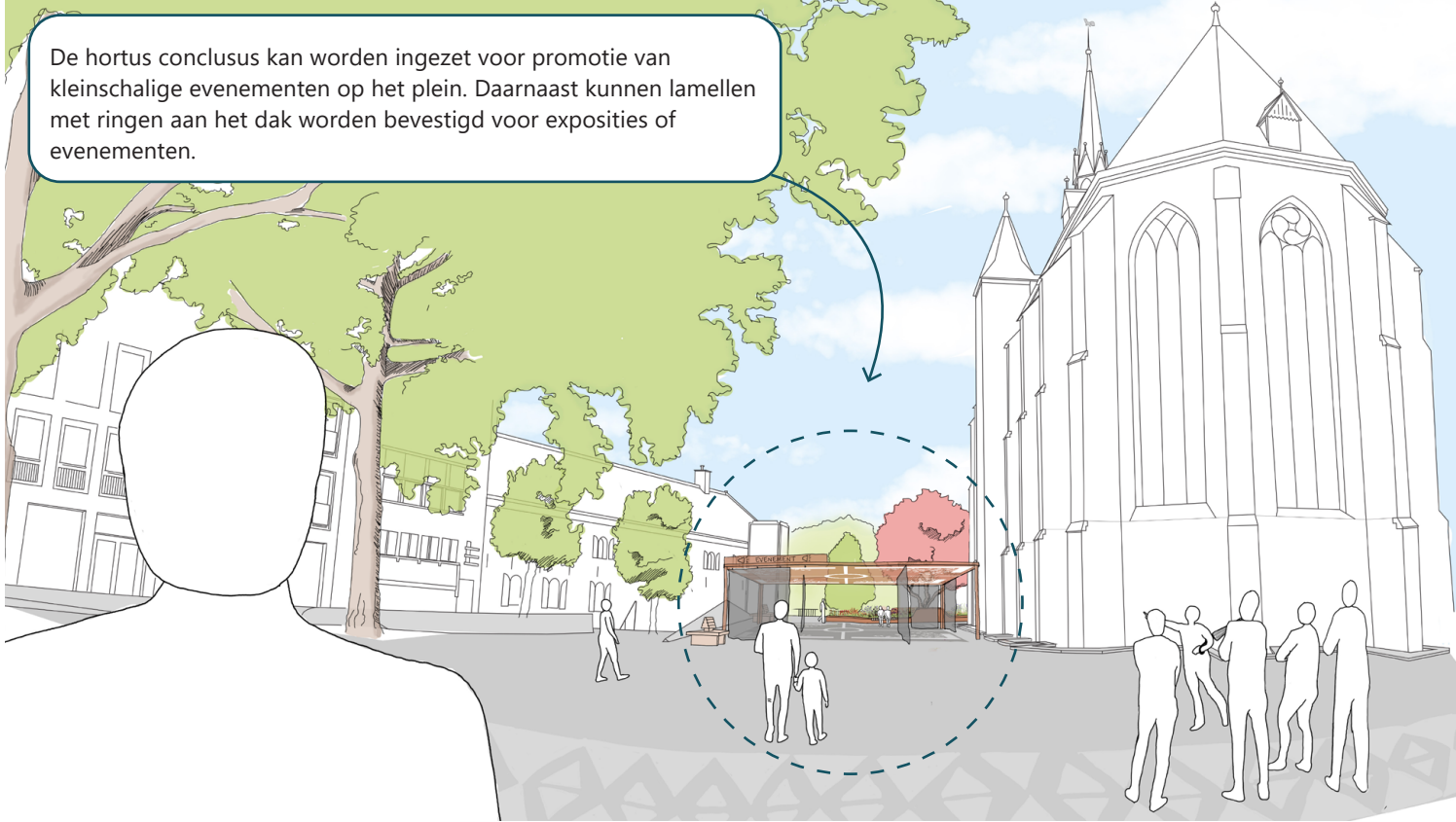
Afbeelding 3.3 visualisatie van het schetsontwerp - overdag

Afbeelding 3.4 visualisatie van het schetsontwerp - 's avonds

Afbeelding 3.5 de hortus conclusus is multifunctioneel inzetbaar voor evenementen en exposities (met lamellen aan een geïntegreerd ophangstelsel)

Afbeelding 3.6 Pilaren zijn optioneel

VORMGEVING

Voor de verdere vormgeving van het schetsontwerp zijn belanghebbenden en gebruikers van het plein gevraagd om mee te denken. Er zijn maar liefst 177 reacties binnengekomen!

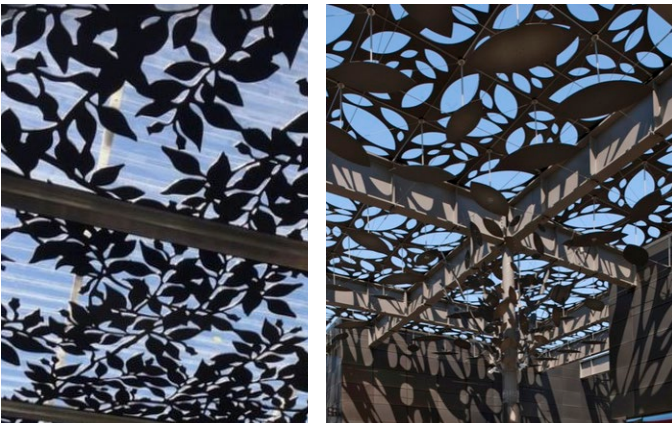
4.1 Verhoogd groenelement met zitgelegenheid

Ontwerp: de verhoogde plantenbak heeft afgeronde hoeken en is ongeveer 40-50 cm hoog. De rand van het groenelement wordt op sommige delen gebruikt als zitelement: zithoogte van de bank is ongeveer 50 cm. Op de bodem bevindt zich een krattensysteem voor wateropslag. Het middelste gedeelte van de plantenbak, rondom de meerstammige boom, is circa 100 cm hoog. Deze wordt niet glooiend, maar met een opstaande rand vormgegeven, zodat er minder last is van erosie. De rand kan tevens als rugleuning gebruikt worden.

Materiaal: het groenelement is gemaakt van beton of metaal en uitgevoerd in een warme tint die aansluit op de hortus conclusus. De zitbank is van hout en sluit aan bij de bestaande houten bankjes op het Mariëburgplein en de Marikenstraat.

Beplanting: de beplanting zorgt in de zomer voor kleur op het plein en biedt jaarrond een interessant beeld. De boom is van een 3e grootte en meerstammig.

Afbeelding 4.2 staalkaart hortus conclusus

Afbeelding 4.1 staalkaart verhoogd groenelement met zitgelegenheid

4.2 Hortus conclusus

Ontwerp: de constructie staat los van de Mariëburgkapel. Het patroon in het dak maakt een verwijzing naar de voormalige kloostertuin door middel van geometrische vormen en/of een bladerpatroon. Hierdoor ontstaat op zonnige dagen of met verlichting een prachtig schaduwspel op de vloer. Met de verwijzing naar het verleden draagt de hortus conclusus bij aan het verhaal van de plek en bewustworden van de geschiedenis van dit bijzondere plein in Nijmegen.

Materiaal: metaal en in een warme tint.

Multifunctioneel: de hortus conclusus is inzetbaar voor promotie, kleinschalige evenementen en exposities. Daarnaast dient het als herkenningspunt op het plein: om met groepen te verzamelen, bijvoorbeeld voor een rondleiding door de stad georganiseerd door de kapel.

4.3 Omkadering

De rand geïnspireerd op het principe van het perzisch tapijt verbindt en benadrukt de ingangen van het plein met elkaar. Deze omkadering wordt gemaakt met behulp van een sjabloon en een hogedrukspuit. Dit creëert een speels patroon van vormen, zonder de tegels te beschadigen. Verdere uitwerking van deze sjablonen moet in een volgende fase worden opgepakt. Participanten hebben de voorkeur voor een terugkerend patroon uitgesproken.

Afbeelding 4.3 staalkaart omkadering: een patroon op de vloer

Afbeelding 4.4 speelaanleiding 'The Floor is Lava'

4.4 Speelaanleiding

Op het plein is ruimte voor een speelaanleiding. Deze speelaanleiding is van tijdelijk aard: elke avond worden de spellen weer naar binnen gebracht. Eigenaren aan het plein hebben hun intentie voor deze taak uitgesproken.

Maar liefst 59 kinderen hebben gestemd op hun favoriete spel. Het spel, met de meeste stemmen, is 'The Floor is Lava.' Dit spel kan bij één van de stakeholders aan het plein worden opgehaald en na gebruik weer worden ingeleverd.

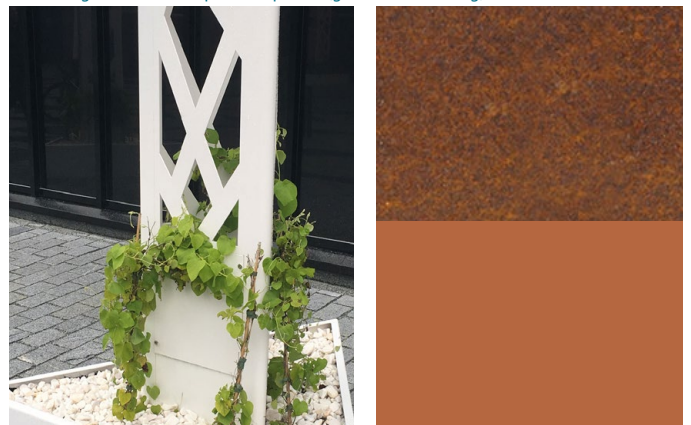
4.5 Optioneel : pilaren (Open Pillars van Streetlife)

Ontwerp: de driehoekige Open Pillars met LED-verlichting en een grafisch patroon, zijn zowel overdag als 's nachts aantrekkelijk. De pilaren hebben meerdere functies:

- ze staan in het verlengde van de hortus conclusus en geven het plein een duidelijke rand;
- vergroening van het plein: de pilaren zorgen voor meer groen op het plein, doordat ze gecombineerd kunnen worden met klimplanten;
- extra (sfeer)verlichting op het plein: verlichting kan geïntegreerd worden, waardoor dit een toevoeging is op de avondbeleving van het plein.

Materiaal: metaal en in een warme tint. In combinatie met robuust klimplanten die een toevoeging geven aan de seizoenbeleving op het (stenige) plein.

Afbeelding 4.5 staalkaart optioneel: pilaren (groen en verlichting)

UITGANGSPUNTEN VOOR VOLGENDE FASE

In dit hoofdstuk geven we nog enkele uitgangspunten mee voor de volgende fase, waarin het participatief schetsontwerp verder uitgewerkt wordt.

Algemeen

- afstemmen schetsontwerp met eigenaar van dak;
- uitzoeken dakconstructie (waar liggen de afsteunpunten) en of schetsontwerp mogelijk is;
- leg schetsontwerp voor aan hulp- en nooddiensten;
- leg schetsontwerp voor aan organisatoren van evenementen op het Mariëburgplein;
- voorzie in een terugkoppeling van het schetsontwerp aan belanghebbenden, met nog een aanvullend 1 op 1 gesprek met organisatoren van de wekelijkse boekenmarkt;
- nadere uitwerking van het verlichtingsplan.

Hortus conclusus

- betrek de welstandscommissie zo vroeg mogelijk in het vervolgproces (i.v.m. status als rijksmonument);
- werk het schetsontwerp verder uit in samenwerking met een architect of kunstenaar en in nauwe afstemming met stedenbouwkundige, cultuurhistoricus, eigenaar dak en de Mariëburgkapel. Neem in de verdere uitwerking ook de precieze hoogte van de constructie, wel/geen mogelijke poort en de tijdelijke functies mee;
- zorg dat onderhoud van de Mariëburgkapel mogelijk blijft door verder te ontwerpen op de afstand tot de kapel;
- onderzoek of er subsidiemogelijkheden zijn van de beleving van het cultuurhistorisch erfgoed.

Verhoogd groenelement met zitgelegenheid

- pas de Groene Wandeling aan;
- werk de nieuwe afwatering van dit deel van het plein verder uit.

Omkadering

- test op een proeflocatie of het maken van een patroon met een hoge drukspuit voldoende effect heeft en de bestaande verharding niet beschadigt;
- werk het ontwerp van het patroon verder uit.

Speelaanleiding

- nadere afstemming met de bibliotheek en Lux over eigenaarschap van het spel The Floor is Lava;
- onderzoek of er aanvullende subsidie mogelijk is voor meer speelaanleidingen.

Optioneel: pilaren

- ontwerp door op de exacte locaties van de pilaren in combinatie met de bestaande banken: deze kunnen gededemonteerd worden en een andere plek op het plein krijgen;
- onderzoek of er voldoende middelen zijn om verlichting te integreren in de pilaren.

Kunstwerk en ontmoetingsplek voor de lhbtqia+ community

- logische ontmoetingsplek is bij de verhoogde plantenbak;
- logische plek voor kunstwerk is waar de nieuwe meerstammige boom staat ingetekend. Als de voorkeur uitgaat naar het kunstwerk, in plaats van een boom, dan komt de verhoging van 100 cm te vervallen;
- ontwerp het kunstwerk in nauwe afstemming met een stedenbouwkundige. Sluit aan op de kleuren en materialen van het plein om verrommeling van het plein te voorkomen.

BRONNENLIJST

[Huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl](https://huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl)

Afbeeldingen

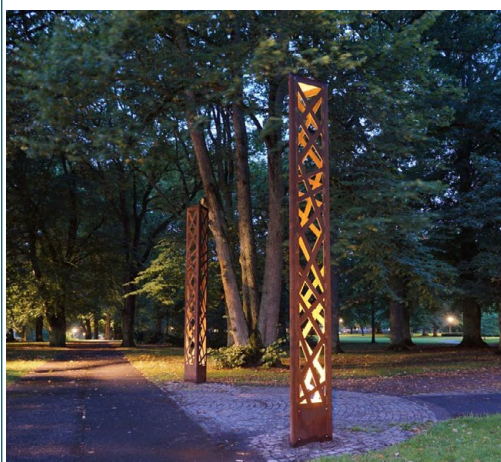
- [afb. 1.2](#) Historische stadskaart van uitgever Blaeu, Historische stadskaarten.
- [afb. 1.3](#) Mariënburghkapel overleeft bombardement in WOII (1944) www.worcestershireregiment.com.
- [afb. 1.4](#) parkeren rondom de Mariënburghkapel (1967) www.regenboogrouten.nl.
- [afb. 2.3](#) Mary and Child by the Master of Mary's Life (1470), Old Master's Gallery (Gemaldegalerie), Berlin, Germany.
- [afb. 4.1](#) Staalkaart verhoogd groenelement met zitgelegenheid (2024), Gardeners' world, Streetlife en Ebben Nurseries.
- [afb. 4.2](#) Staalkaart hortus conclusus (2024), Pinterest en Archdaily.
- [afb. 4.3](#) Staalkaart omkadering: een patroon op de vloer (2024), E-architect.
- [afb. 4.4](#) Speelaanleiding: "The Floor is Lava" (2024) AliExpress.
- [afb. 4.5](#) Staalkaart optioneel: pilaren (groen en verlichting) (2024) Streetlife.

BIJLAGE - PRODUCTOMSCHRIJVING STREETLIFE, PILLARS

STREETLIFE®

Product Sheet Open Pillar

De Open Pillars zijn driehoekige verticale lichtkolommen met een wild grafisch patroon. De kolom is gemaakt van CorTen staal en kan optioneel worden voorzien van een poedercoating in RAL-kleur.

Product Code	OP-PIL-450-WI-CT / OP-PIL-450-WI-PC OP-PIL-600-WI-CT / OP-PIL-600-WI-PC
Afmetingen	Hoogte: 450cm of 600cm Gelijkzijdige driehoek: 50cm
Gewicht	ca. 175kg (OP-450) ca. 220kg (OP-600)
Materiaal	CorTen staal onbehandeld, dikte 4mm
Optioneel	Gepoedercoat staal in RAL kleur (-PC)
Leveringsomvang	Voorgemonteerd
Reiniging & Onderhoud	Onderhoudsvrij. Reiniging met helder water en een borstel of hoge druk reiniger.
Montage aan ondergrond	De kolommen kunnen worden verankerd op een vlakke ondergrond of betonvoet. De voetplaat is 8mm en voorzien van fixatiegaten voor bouten tot M16.